

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Locorvm Commvnivm Religionis Christianæ Partitiones

Arnoldus <Vesaliensis>

Coloniae, 1565

VD16 H 312

Locorvm Commvnivm Religionis Christianae Partitiones. [Liber primus.]

urn:nbn:de:hbz:466:1-30256

LOCORVM
COMMVNIVM
RELIGIONIS CHRI-
stianæ Partitiones.

Libri primi Caput I.

Quæ Locorum communium Religio-
nis Christianæ Partitio?

Otus Christianæ reli- Aug. li. 1
gionis tractatus præ- c. 3. de
cipue est, aut circa res, doctrin.
aut circa signa quaf-
dam res præ se feren- Christ.

tia: qualia sunt Veteris & Noui Testa-
menti sacramenta: sic tamen, ut & ip-
sa signa res quædam sint, non autem
contrà.

Rerum autem (de quibus primo
dicendum erit) quædam sunt, quibus
est fruendum, ut Deus: quædam, qui-
bus vtendum, ut mundus: & item
aliæ quædam, quæ fruuntur & vtun-
tur, ut homo & angelus: In fruibili-
bus vero voluntas conquiescit: Vti- Idem lib.
mur aut eis, quæ in aliud referimus. 1. cap. 5.

Frui ergo est, amori inhærere rei,
propter seipsum. Vti autē, amori in- Hier. 17.
hærere rei, quæ in rem ordinatur frui
bilem.

A 2 Vnde

LOCORVM COMMVNIVM

Ephes. 2.

Vnde nec homine fruendum est,
nisi in Deo. Nec Deus nos diligendo
nobis fruitur, sed vtitur: aliter tamē
quam nos rebus vtimur. Ipse enim
omnia propter suūpsius diligit boni
tatem.

Virtutibus quoque non fruendū
est: nisi instrumentaliter, scilicet ad
quærendum summum & incommu-
tabile bonum. Primo ergo agendum
erit, de rebus fruilibus, scilicet de
sancta & indiuidua Trinitate.

Caput 2.

De Trinitate quid sentiendum?

Deut. 6.

Vera ac pia fide tenendum est,
quod Trinitas vnuis est, & so-
lus verus Deus. Vnde & om-
nes catholici doctores hoc secundū
scripturas sanctas docere studuerūt,
scilicet quod pater & filius & spiri-
tus sanctus sunt vnius substantiæ, &
sunt vnuis Deus inseparabili æquali-
tate: & tamen pater non est filius, nec
spiritus sanctus, nec contrà, sed om-
nes tres personæ sunt homousiæ, hoc
est, vnius substantiæ. Vnde nō est ali-
ud pater, & aliud filius, & aliud spi-
ritus sanctus, scilicet in essentia, sed
alius s. in persona.

Genes. 1.

Esaiæ 6.

Ioan. 1. O

5.

Hanc autem fidem primo astrue-
re ex

re ex scri-
catholic
farios ve-

Potess

Est
na
al
teit, de q
nouerur
noscitur
quod of
quod of
les. Is ve
tabilis:
meliora
mo, & v
chra,

Trin
turis in
do per i
tem, spe
nis app

Exp
go depr
quo ad
memor
titia, &

V M
lum est,
ligendo
er tamē
se enim
git boni

Fruendū
ilicet ad
ommu-
gendum
ilicet de
e.

dum?
dum est,
est, & so-
e & om-
secundū
aduerūt,
& spiri-
antæ, &
æquali-
lius, nec
sed om-
usæ, hoc
ō est ali-
ind spi-
ntia, sed
astrue-
re ex

L I B E R L
re ex scripturis, & postea rationibus
catholicis, & exemplis contra adver-
sarios veritatis defendere oportet.

Caput 3.

Potest'ne aliquo pacto ex creatu-
ris creator cognosci?

Essentia diuinæ vnitas & perso-
narum trinitas, ex creaturis Rom. I.
aliquo modo inuestigari po-
tent, de quo & philosophi aliqua cog-
nouerunt, & vnitas quidem Dei cog-
noscitur ex opere quod est mundus,
quod ostendit Dei potentiam ex eo,
quod omnes creaturæ sunt mutabi-
les. Is vero, à quo hæ sunt, est immu-
tabilis: & ex eo, quod omnia bona & Gen. I.
meliora ab eo procedunt, vt ab opti-
mo, & vt à pulcherrimo omnia pul-
chra.

Trinitas etiam personarū in crea-
turis inuestigari potest aliquo mo-
do per id, quod in se ostendunt vnitæ
tem, speciem, & ordinem, quæ perso-
nis appropriantur.

Expressius autem Trinitatis im-
age deprehenditur in mente humana,
quo ad illa tria, quæ sunt intellectus,
memoria, & voluntas: vel mens, no-
titia, & amor,

A 3 Verun-

LOCORVM COMMVNIVM

*Aug. lib.
10. de Tri
nj. c. 3.* Veruntamen & in his oportetis
dem suffragari: & imagines illæ mul-
tum imperfectè diuinam repre-
sentant Trinitatem.

Gigni

Caput 4.
Concedendum' ne est, quod se Deus
genuerit?

*Aug. li.
cap. I.* Illa quidem vera est & conceden-
da. Deus genuit Deum: Non au-
tem illa, Deus genuit se Deum,
vel alium Deum. Ex ea enim sequere-
Aug. ad mam, sed quod genuerit filium, aut
Max. epi. alium in persona.

66. Illa ergo, Deus pater genuit Deū,
qui non est Deus pater, id est, filium,
qui non est pater, qui Deus est, vera
est, cum solam alteram significet per-
sonam. Si vero exponatur, qui nō est
idem Deus, cum Deo patre, falsa est,
quia in ea diuersa notatur essentia.

1. Tim. 6. Tres igitur personæ sunt, vna dei-
tas. Et vnuus Deus est, tres personæ. Et
vnuus Deus ipsa trinitas. Et vna sub-
stantia, tres personæ. Et contrà, Tri-
nitas est vnuus Deus, & tres personæ
dicuntur esse vna essentia.

Caput

E Sse
ne
sur
essentian
um: dum
essentian
eset esse
sum, vel
eo genitu
conueni
sticus pr
piens, sa
ciaspere

Licet
tia, non
essentian
id est, ge
sentialit

Quod
tiam filii
ligendur
est de pa
Quod au
cunt par
substant
gendum

Caput 5.

Gignit' ne, aut genita est diuina
essentia?

Essentia in diuinis nec generat, *Aug.lib.*
nec generatur. Hinc negandæ *5.c.6.de*
sunt ille, Pater genuit diuinam *Trinit.*
essentiam: diuina essentia genuit fili-
um: diuina essentia genuit diuinam
essentiam. Alioquin vel essentia non
esset essentia: vel idem generaret seip-
sum, vel haberet esse, per id quod ab
eo genitum esset: quæ omnia sunt in-
conuenientia. Vnde & à simili Augu- *Lib.7.de*
stinus probat, quod pater non est sa- *Trin.c.10*
piens, sapientia genita, cùm idem sit
sapere & esse. *Matt.22.*

Licet autem filius sit diuina essen- *1.Ioan.5.*
tia, non tamen per hoc pater genuit *Hilar.lib.*
essentiam, sed genuit hoc quod ipse, *12.de Tri.*
id est, genuit filium, qui est idem es-
sentialiter cum eo.

Quod autem autores dicunt essen-
tiam filij, esse de essentia patris: intel-
ligendum est, filius qui est essentia,
est de patre, qui est eadem essentia.
Quod autem autoritates quædam di-
cunt patrem genuisse filium, de sua
substantia & non de nihilo, intelli-
gendum est: id est, genuit filium, qui
A + est

LOCORVM COMMVNIVM
est eiusdem naturæ cum eo.

Caput 6.

Voluntate an necessitate genuit
pater filium?

Ephes. 5.
Eccle. 1.

Pater in diuinis filium genuit,
non necessitate, cùm in Deum
nulla cadat coactio:nec volun-

tate,cū in eum nulla cadat mutatio.

Quamuis autem in Deo idem sint
realiter natura & voluntas:quia ta-
men ratione seu connotatu differunt,
nihil obstat aliquid posse conuenire
naturæ,quod non conuenit voluntati.
Hinc nec inconueniens est dicere si
filium esse natura filium,non voluntate.
Et est simile de voluntate Dei &
eius scientia, quæ se ad plura exten-
dit,quam voluntas.

Dicitur tamē Deus volens genuis-
se filium,sicut & sapiens & potens ip-
sum genuit, sed non voluntate præ-
cedente,vel accedente, quasi prius vo-
luerit,& postea genuerit,vel contraria-
ut hæretici oppugnabant.

Caput 7.

Potuit'ne Pater,uel uoluit gig-
nere filium?

Ad

L I B E R I.

AD hoc quod quæritur, an Pa-
ter potuerit, aut etiam volue-
rit generare filium: affirmati-
væ respondendum est.

Aug. lib.

3.c.12.ad

Maxim.

Nec ex hoc sequitur patrem ali-
quid posse, aut velle, quod filius non
possit, aut non velit: quia ibi posse &
velle generare, nō est aliquid, sed ad
aliquid. Hinc quod filius non potest,
nec vult generare, non arguit in eo
impotentiam, cum eiusdem sit poten-
tiæ cū patre, sed pertinet ad proprie-
tatem suæ personæ, cuius est posse, &
velle nasci, quod quidem in eo est ea-
dem potentia, quæ in patre est poten-
tia, qua potest & vult generare, sicut
& in utrisq; est eadem sapientia & na-
tura.

Aug. lib.

I. de Tri-

cap. I.

In filio ergo non est potentia gene-
randi, si ad proprietatem referatur
intelligentia: utique tamen, si ad na-
turam. Tunc enim idem sunt, posse
generare, & posse generari.

Caput 8.

*Est'ne solus Deus uerè immutabi-
lis ac simplex?*

Aug. li. 5

de Trini-

capit. 8.

Hieroni-

10.2. ad

Dama-

nec sume-

Solus Deus seu diuina natura ve-
rè est immutabilis, ac simplicif-
sima; Elias enim esse est eternum,

A 5 nec sume-

LOCORVM COMMVNIVM
nec præteritū nec futurū agnoscens.

Hila.li.2.
de Trini.
¶ Tim.6.

Est autem immutabilis, quia est ipsum suum esse, quod impossibile est aliter se habere, quam habet. Non enim verissima esset, si mutari posset. Nec aliqua sunt in eo accidentia, secundum quæ mutetur: neque per loca vel tempora, vel affectiones variatur, ut sit in creaturis.

Simplicissima vero' est, & sine omni compositione, vel multiplicatiōe: & sic verē & propriè simplex, cū in ea nulla sit partium vel accidentium vel formarum diuersitas.

Vnde nec alicui prædicamentorū subiicitur, nec propriè substantia appellatur.

Aug.lib.
15.c.17.
de Trini.

Neq; vero' simplicitati ipsius, nominum multiplicitas de ipsa dictorum repugnat, quæ. s. omnia vnum significat: neq; ipsa excludit personarum trinitatē, quia singulē deus sunt

Caput 9. Quæ trium personarum in diuinitate distinctio?

Aug.de
fide, cap.
1. Q 4.

VNUS deus, sunt tres diuinæ personæ, & sunt idem in natura, distinctæ tamen in personalitate, Hinc quamvis filius alias sit à patre,

M
cens.
st ip-
ile est
ione-
osset.
a, se-
er lo-
varia

ne om
atiōe:
im in
ntium
ntorū
tia ap

s, no-
dicto-
vnum
sona-
s sunt

nitate

ne per
tura,
onalis
s sit à
patre,

L I B E R I

patre, cū sit ab eo genitus: non tamen
fuit pater antequam filius, cūm diui-
næ personæ sint inuicem coæternæ.

Nec rectè colligebat Arrius filiū, *Aug. lib.*
quia natus est, & habet principium *i. de fide*
idcirco non esse æternum. Etenim æ-
ternus pater, æternum genuit filium. *ad Grat.*
Alioquin & pater aliquando fuisset *Au. li. de*
sine filio, & sapientia: quod est absurdum. *Trin. c. i.*
dum.

Est autem illa æterna generatio. *Esa. 53. b.*
iuxta prophetam, ineffabilis. Vnde *Ori. 2. ho.*
nec presumi debet à quoquam, quod *Aug. lib.*
eam plenè assequatur.

Ad exprimendam vero æternita- *83. q. 3.*
tē filiū, melius dicitur semper natus, *Hil. lib. 7.*
quam semper nasci: quamuis & illud de *Trin.*
à quibusdam dicatur.

Caput 10.

Cur Spiritus sanctus peculiariter cha-
ritas appellatus?

SPIRITVS sanctus est amor si-
ue charitas, seu dilectio patris, *Aug. lib.*
& filiū, qua scilicet se inuicem dī *15. cap. 17.*
ligant: Vnde & per modum volunta- *de Trini-*
tatis procedit.

Quamuis autem accipiendo no-
men charitatis essentialiter, quilibet
divinarum personarum sit charitas,

A 6 &

LOCORVM COMMVNIVM
¶ omnes sint vna charitas, sicut & vna sapientia : tamen spiritus sanctus solus est charitas procedens, sicut filius solus sapientia genita.

Ioan. I.
Luc. 2. ¶
7.

Est autem haec charitas substantia, & Deus. Vnde æqualis patri & filio est spiritus sanctus.

Quamvis etiam hoc nomen, spiritus sanctus, omnibus conueniat personis: nam & pater spiritus est, & sanctus, sic etiam filius: conuenienter tandem tertia persona eo nominatur, quod ab alijs duabus habeat originem.

Aug. lib. 15. cap. 16. de Trini. **Caput II.**
Procedit' ne Spiritus sanctus à patre simul et filio?

Ioan. 14.

Ecundum sacræ scripturæ veritatem, agnoscendum est spiritū sanctum ut à patre, ita & à filio procedere.

Nec hoc est contra id, quod in cōcilij determinatum est, ut Græci aliquando contenderunt, quum dicerent spiritum sanctum à patre tantum procedere.

Multum enim differunt, aliud docere, & fusiùs quippiam explicare: id quod in hoc argumento à Latinis factum est.

At quid

L I B E R I.

At quum & ipsi quoque Græci spiritum sanctum fateantur esse etiam spiritum filij : verbis dissentientes in sententia cum Latinis conueniunt. *Ioan. 15.* *Galat. 4.* *Athē. in*

Quam etiam sententiam quidam maiores eorum satis expressè in scriptis suis posuerunt. *Didymus lib. 2. de*

Caput 12.

Prius ne & plenius procedit Spiritus sanctus à patre quam filio? *spiritu sancto. Cyril. lus epist. ad Nestorū*

A Patre spiritus sanctus nec prius nec posterius processit quam à filio: nec contrà, eo quod ibi nulla in temporis successio vel duratio. *Aug. lib. 15. de Tri.* *cap. 26.*

Vnde nec habet locum quæstio illa, an processerit spiritus sanctus iam nato filio, an adhuc nascituro Nam omnes personæ sunt coæternæ. *Hier. c. 4.* *ad Cyril. Ioan. 5.*

Hinc etiam nec maiore perfectio-
ne dignitatis nec plenius à patre pro-
cedit quam à filio sed æquè perfecte. *Aug. li. 5* *de trinit. capit. 26.*

Principaliter tamen & propriè à patre mittitur per filium, eo quod pa-
ter à nullo est, filius autem hoc ha-
bet à patre.

Caput 13.

Cur spiritus sanctus nec filius, nec genitus dici potest?

A 7 Quan-

LOCORVM COMMVNIVM

*Aug. lib.
15. c. 25. de
Trini.
Aug. li. 3
c. 14. cont.
Maximi.
Ioan. 15.
G. 20.
Esa. 15.*

QVanquam autem à patre & filio spiritus sanctus procedat: non tamen filius eorum dici potest. Hoc enim absurdissimum est, & à fidelium auribus prorsus alienum. Præterea tamen filius, quām spiritus sanctus à patre procedit, alio tamen atq; alio modo. Nam filius procedit per modum naturæ, & ideo dicitur & genitus & procedens. Sed spiritus sanctus procedit per modum voluntatis: sicut datus, nō autem, vt natus. Recte igitur procedens tantum dicitur, & non natus.

Nec tamen per hoc spiritus sanctus dicidebet ingenitus, sicut nec genitus: vt qui nec pater, nec filius sit.

Caput 14.

Quotuplex est Spiritus sancti processio?

*Aug. lib.
15. c. 27. de
Trini.
Beda lib.
ho. 2. ho-
milia.
Ioan. 20.
Luc. 6.*

GEmina est spiritus sancti processio, æterna scilicet, & temporalis. Quarum priore quidem ineffabiliter à patre & filio sine tempore processit: posteriore vero ex tempore mittitur ad sanctificandum creaturam rationalem. Et hac quoq; processione ab utroq; procedit.

Est aut illa processio seu missio, gratiæ spiritus sancti collatio. Et huc domi-

dominu
post res
insuffla
in die P
duplicet
& proxim
nobis o
Datu
persona
distribu
Vnde
tum cum
tur spir
men vici

Dat

ET
datur, c
gitur: q
se est pe
externa
vna fac

Nam
pturis r
us, licet
sus sit, i
die mit

Patri

L I B E R

dominus discipulis bis dedit: nimirū
post resurrectionem, quando in eos
insufflavit: Rursus post ascensionem
in die Pentecostes Ad significandam *Ioan. 20.*
duplicem dilectionem, Dei nimirum *Ador. 2.*
& proximi, quam spiritus sanctus in
nobis operatur.

Datur autem spiritus sanctus ipse *Aug. lib.*
personaliter, cum suorum donorum *15. cap. 26.*
distributione. *de Trini.*

Vnde nec ab aliqua creatura quā- *Galat. 3.*
tum cunque sancta, (nisi à solo Deo) da-
tur spiritus sanctus, instrumenti ta- *Aug. lib.*
men vicem subire creatura potest. *15. ca. 2. de*
Trini.

Caput 15.

Datur ne & à seipso Spiritus?

Etiam à seipso dat spiritus san- *Esai. 2.*
ctus. Nam ipse Deus est & do-
num. Dat ergo, quia Deus: & *Aug. lib.*
datur, quia donum: itaque seipsum lar *2. ca. 5. de*
gitur: quia opera trinitatis, cuius ip- *Trini.*
se est persona secundum operationē
externam indiuisa sunt. Vnde quod
una facit, & alia facit.

Nam & ipse filius seipsum in scri-
pturis mittere dicitur: Qui ipse fili- *Ioan. 14.*
us, licet semel tantum in carnem mis-
sus sit, in mentes tamen castas quoti-
die mittitur à tota Trinitate.

Patri autem qualiter cunque mundo *Ioan. 8.*
appa-

LOCORVM COMMVNIVM

Aug. lib. appareat, tamen mitti nō conuenit:
2 c. 5. de quia ipse ab alio nō procedit, sed est
Trini. processionis autor & principium.
Aug. lib. Per quod tamen filius & spiritus
4. ca. 21. sanctus minores eo non sunt, sed eius
de trinit.

Caput 16.

Quot modis mittitur Spiritus
sanctus?

Dupliciter spiritus sanctus mis-
sus est, visibiliter scilicet, cū
apparentia alicuius visibilis
signi: & quandoq; cum effectu inte-
riori, sine visibili signo. Sicut & filius
dupliciter missus est, visibiliter, scili-
cet in carne assumpta, & inuisibili-
ter in mentes castas. Fuit ergo visibi-
lis spiritus sancti missio, quēdam ip-
sius apparentia vel manifestatio in
corporali creatura, tanquā in signo.

Neque tamen per hoc, quod mitti-
tur spiritus sanctus, minor est patre
Ioan. 14. qui non mittitur: licet filius secundū
Philip. 2. missionem visibilem, minor dicatur
I.ad Ti. 2 tota trinitate. Filius enim assumpsit
Ioan. 16. humanitatem, non solum ut in ea ap-
pareret, sed etiam ut esset homo: non
autem sic spiritus sanctus, columbā.

Tamen, iuxta Hilarium, pater ma-
ior est

ior est fi-
te genit
nomine
enim &
filio.

Eſt' ne c
dilig

Spiri-
nir
& i
& dona
& filii
Est etiā
Deum &
enim in
ximum
dilectio
enim di

Neq;
tas noſſ
stra. Hæ
ſit iſta,
autem o
charita

Et ha
ctus eſt,
Deus eſt
pſicit, v

M
enit:
dest
m.
ritus
eius
a.

s

smis
t, cū
bilis
inter-
filius
scili-
bili-
isibi-
n ip-
io in
gno,
mitti
o patre
undū
catur
npst
ea ap-
non
mbā.
ma-
or est

L I B E R I.

iore est filio sibi coessentiali autorita- *Lib. 9. de*
te genituræ: tametsi ne hoc quidem *Trinit.*
nomine filius minor dici potest. Vnū
enim & idem esse quod habet, dedit
filio.

Caput 17.

Est' ne charitas qua Deū proximum q̄;
diligimus, ipse Spiritus sanctus?

Sp̄iritus sanctus (qui tertia in tri-
nitate persona existens, à patre *Aug. lib.*
& filio, quin & à seipso mittitur *3.c.7. de*
& donatur fidelibus) est amor patris *Trin.*
& filii, quo se in uicem amant, & nos. *Aug. lib.*
Est etiā amor siue charitas, qua nos *15. cap. 17.*
Deum & proximum diligimus. Ita
enim in nobis est, ut nos deum & pro-
ximum diligere faciat, Hinc q̄ ipsam
dilectionē diligit, deum diligit: Deus
enim dilectio est.

Nec vero Deus sic dicitur chari- *Ioan. 1.*
tas nostra, sicut spes & patientia no-
stra. Hæc enim dicitur, non quod ipse
sit ista, sed quia sunt ab eo. Dicitur
autem charitas nostra, quia ipse est
charitas.

Et hæc charitas, quæ spiritus san- *Aug. lib.*
ctus est, nec proficit nec deficit, quia *5. cap. 1.*
Deus est, sed homo in ea aliquando
proficit, vel deficit: sicut & Deus in no-
bis

LOCORVM COMMVNIVM
bis dicitur magnificari vel exaltari.
Aug.lib.
I.ca.17. de
Trini.
Sic etiam dicitur alicui dari, nō qua-
fi locum mutet, sed quia alio modo
in eo esse incipit. Porro quemadmo-
dum credendi sperandiq; actus in no-
bis operatur spiritus sanctus, virtuti-
bus fidei & spei: ita & actum dilectio-
nis charitatis virtute. Cōsentaneum
siquidem est infundi nobis habitua-
le charitatis donum, quo Deum pro-
ximumq; diligimus: sicut & donum
fidei ac spei.

Caput 18.

Eadem' ne ratione Spiritus sanctus do-
num dicitur & donatum?

Aug.lib.
15.cap.19.
de Trini.

Aug.lib.
5.ca.14 de
Trini.

Alia ratione spiritus sanctus
donum dicitur, & datum. Nā
esse donum conuenit ipsi ex
æterna sua processione ante omnem
creaturam: atqui datum vel donatū,
ceu temporale quiddam considera-
tur: ab actuali scilicet donatione, fue-
rit licet spiritus sanctus ab æterno
donabilis.

Neq; vero per hoc filius quoq; do-
num dicitur quamuis & ipse ab æter-
no donabilis fuit, quemadmodū spi-
ritus sanctus: quia non solum proce-
dit vt donabilis, sed etiā vt genitus.
Sicut

Sicut erg
do à patr
spiritus fi
do, accip
Atq; h
piternē d
& filium
donatum
dit, & ad
Sunt' ne

An
tudine: q
primant
Hinc
vna pers
Nulla
essential
nec part
uarū, n
Nec i
habēt, q
ferūt, q
sed quia
cem dis
vnus, pa

L I B E R I.

Sicut ergo filius aeternaliter nascent- Aug.lib.
do a patre accipit, quod sit filius : sic 5.ca 15. de
spiritus sanctus aeternaliter proceden- Trini.
do, accipit quod sit spiritus sanctus.

Atq; hinc quidem quatenus sem- Matt.6.
piternè donum est, refertur ad patrem & filium : quatenus vero datum , vel Luc.11.
donatum est, refertur ad eum qui de-
dit, & ad eos quibus datur.

Caput 19.

Sunt'ne magnitudine pares inter se
personæ diuinæ?

AEquales sunt diuinæ personæ, Aug.lib.
nec se inuicem excedunt in a- 7.cap.1.de
ternitate, potentia, vel magni- Trini.
tudine: quę licet vocibus diuersis ex-
primantur, sunt tamen eadē essentia.

Hinc ex illa consubstantialitate
vna persona dicitur esse in alia.

Nulla ergo est in diuinis personis
essentialis diuersitas seu differentia, Aug.de
nec partium integraliū, nec subiecti fide, ca. 1.
uarī, nec materialiū quarumcunq; Hila.5.de

Nec ibi duæ personæ plus aliquid Trini.
habet, quam vna: nec ita numero dif-
ferunt, quasi vna sit quid aliud ab alia:
sed quia inter numerandum a se inui-
cem discernuntur : vt pater dicatur
vnus, pater & filius duo, & cetera.
Hinc

LOCORVM COMMVNIVM

Matt. 19. Hinc vniuersæ tres personæ nō sunt
Aug. lib. maioris deitatis, sicut nec veritatis
8 cap. 1. de & magnitudinis, quām singulæ: nec
Trini. singulæ minoris quām omnes, sed &
qualis sunt deitatis, & eadem deitas.

Quo patet, quo'd etsi Deus trinus
est, nō tamen triplex dici debet: quia
vbi triplicitas, ibi duo plus quām v-
num, & tria plus quām duo.

Caput 20.

Sunt'ne potentia æquales perso-
næ diuinæ?

AEquales sunt etiā diuinæ per-
sonæ potentia: ita vt non ma-
iorem potentiam habeat pa-
ter filio, nec duo vel tres maiorem,
quā vnuus. Quod verbo Christi osten-
ditur: Omnia (inquit) quæ habet pa-
ter, mea sunt: ergo & omnipotentia
vtrique communis est.

Ioan. 16.

Aug. lib.
3. cap. 7.
cōt. Max.

Nam si pater non generasset filiu-
m in potentia sibi æqualem, id certè fa-
ctum foret, aut quia noluisse, aut nō
potuisset: quorū vtruncq; falsum est:
sic enim aut inuidus, aut impotens
probaretur. Nam in rebus humanis
pater filium, qua potest generat sibi
æqualem: imo & meliorem & maio-
rem, si posset. Deo tamen nihil esse po-
test

test mai-
ter filio
Nec in-
ter filiu-
do eandem

Cuius f

V
li, vt si d
quantus
enim n
pprieta
altera e

Quo
persona
essentia
pater es
eiusmo
doxos i
exponer
nis gen-

Quo
pturis c
clusiva,
tamēn f

M
sunt
itatis
: nec
ed a-
eitas.
rinus
quia
m v-

L I B E R T.

test maius, aut melius: Vnde erit pa-
ter filio æqualis.

Nec impedit æqualitatem, quod pa-
ter filium genuerit, quia filius nascē-
do eandem naturam à patre accepit.

Caput 21

Cuius solitudinis nota est dictio So-
lus, adhibita personis
diuinis?

Veræ sunt propositiōes, in qui-
bus dictio exclusua, solus, Aug. lib.
6 c 7. de
ponitur cum vocula persona-
li, vt si dixeris. Solus pater tantus est, trin. c.
quantus simul illi tres, &c. Per hoc 1. Tim. 6.
enim non vna persona ab alia, sed Aug lib.
7. c. 9. de
pprietas relativa vnius personæ ab
altera excluditur. trini.

Quod si dictio exclusua de voce
personalī dicatur respectu nominis
essentialis: vt solus pater est deus, vel
pater est solus Deus, sicuti generis
eiusmodi propositiones apud Ortho-
doxos inuenientur, commodè erunt
exponendæ. Nobis aut ab hoc sermo-
nis genere omnino est abstinentum.

Quod si etiam vna persona in scri-
pturis exprimatur cum dictione ex-
clusua, alia persona non expressa: ea
tamen semper simul intelligitur pro
Aug. lib.
9 c. 8. de
trini.
pter

LOCORVM COMMVNIVM
pter mutuam connexionem.

Caput 22.

Quæ nam est uocabulorum uarietas,
quibus utimur loquentes
de Deo?

MUltiplicis differentiæ inueniuntur nomina de Deo dicta. Nam sunt quædam quæ exprimunt proprietates personales, & dicuntur notionalia, ut pater, filius, spiritus sanctus, verbum, donū, generans, &c.

Aug. lib.
5 c. 6. de
Trini.

Quædam vero exprimunt essentiæ unitatem, ut Deus, deitas, sapientia, bonitas, æternitas, & huiusmodi. Quædam autem transsumptiuè de Deo dicuntur, ut lux, splendor, speculum, & substantia.

Idem libr.
3. cap. 8.

Quædam etiam Deo solum ex tempore conueniunt cum relatione quædam externa, ut dominus, creator, redemptor, saluator, & sic de alijs. Quædam vero ex tempore Deo conueniunt, nec relatiuè dicuntur, ut humannatus, incarnatus.

Est & aliud nomen, quod non singularium, sed simul de omnibus personis, secundum quandam intimam relationem dicitur, nimirum trinitas.

Quæ

Quæ
bimemb
quidem
absolute
fentialia
nec de o
cuntur, s
nim dici
tus sanct
modi, se

Nullum i
b

Quædam
ri, except
sona. Q
citur, at
prædicta
omnibus
lariter. V
lius & sp
sonæ, n
Vsurpat
aduersit
quæren
cundum

LIBER I.

Quæ vniuersa reuocari possunt ad bimembrem diuisionem. Omnia si quidem aut dicuntur relatiuè, aut absolute. Quæ absolute dicuntur, es-
sentialia sunt, eaq; nec de singulis, Aug.lib.
nec de omnibus plurali numero di- 7.c.6.de
cuntur, sed singulari tantum. Non e Trini,
nim dicuntur pater & filius, & spi-
ritus sanctus dñ, bonitates, vel huius-
modi, sed vnu Deus, bonitas, &c.

Caput 23.

Nullum ne substantiale nomen de tri-
bus personis pluraliter
dicitur

Quod diximus, nomina secun-
dum substantiam de Deo di-
cta singulariter tantum esser-
i, exceptionē habet in hac voce per-
sona. Quæ quidem substantialiter di-
citur, absolute enim & non relatiuè
prædicatur, & tamen pluraliter de
omnibus simul dicitur, & non singu-
lariter. Vera enim est hæc, pater & fi-
lius & spiritus sanctus sunt tres per-
sonæ, non autem sunt vna persona.
Usurpatū est hoc nomen à patribus
aduersus Arrianos, quibus instanter
quærentibus, quid tres in diuinis se- Hila.7.
cundum scripturas diceremus. Re- Ioan. 4.
sponsum

Ambro.
libro 5.
de fide
capit. 2.

LOCORVM COMMVNIVM
sponsum est, esse tres personas.

Notandum autem, non esse in diuinis vtendum his vocabulis, diuersus, singularis, vnicus, solitarius, per quæ nimis significatur tolli, aut vnitas essentiae, aut pluralitas personarum.

Caput 24.

Qua significatione utimur in rebus
diuinis numerorum uocabulis?

Numeri significationem, quo in rebus diuinis utimur, putant quidam tantum negatiuac accipiendam esse: vt cum dicimus, vnum esse Deum, vel vnum esse patrem, intelligas Deum esse, & patrem esse, sed non plures deos, neq; patres plures.

Genes. I.
Amb. de
fide, lib.
5. cap. 2.

Item dum dicimus tres esse personas, intelligas negari quidem solitudinem, sed non tribui personis positiuè significatam multitudinem. Verum nihil opus est tanta anxietate. Quanquam enim numerus ille, qui inter quantitatis species recensetur, & nascitur ex diuisione quantitatis continuæ, non est ponendus in Deo: tamen alter ille numerus, quo utimur

M
in di-
liuer-
as, per-
i, aut
perso-

rebus

, quo
ir, pu-
egati-
mus,
Te pa-
atrem
patres

perso-
solitu-
posi-
n. Ve-
tate.
e, qui
setur,
titatis
Deo:
o vti-
mum

L I B E R I.
mur in suppitatione rerum spiritua-
lium, in diuinis locū habere potest.

Caput 25.

Quid significatur, dum dicimus duas
tres ue personas?

CVM in Trinitate, sicut tres per-
sonas dicimus, ita tres etiam
essentias, aut deos nominare
impium sit: Verisimile est nomen per-
sonæ primaria significatione non es-
sentiam, sed potius rem intellectua-
lis naturæ per se subsistentem, incom-
municabili proprietate distinctam
indistinctè significare.

Nonnunquam tamen pro nomi-
ne relatio ponitur, proprietatem
in diuinis significante: vti & vocula,
Res. Quo sensu dixit Augustin. Tres
sunt res, quibus fruendum est, pater,
filius, & spiritus sanctus.

Caput 26.

Quænam sunt diuinarum persona-
rum proprietates?

Dicturos de diuinarū persona-
rum proprietatibus, in pri-
mis cautos nos esse conuenit
denomine hypostasis, propter hære-
ticorum

Amb. lib.
de fid. ca.
10.

LOCORVM COMMVNIVM
ticorum versutiam, qui eo vteban-
tur pro persona simul & essentia, &
per hoc simplices capiebant: quod
nunc tamen pro persona tantum si-
ne periculo accipitur.

*Aug.lib.
5.cap.5.de
Trini.* Est autem proprietas personalis
patris, generare: Filii, generari: spiri-
tus sancti procedere vel spirari. Quæ
quidem proprietates, relationes que-
dam sunt, quibus personæ inuicem
relatæ distinguuntur, appellanturq;
paternitas, filiatio, & processio. A
quibus & personarum nomina, sci-
licet, pater & filius & spiritus san-
ctus sumuntur.

Neque tamen, quia relatiua sunt,
accidentaliter dicuntur, quia incom-
mutabiliter prædicantur.

Ioan.17. Dicitur autem solus filius in diui-
nis natura ac propriè filius Dei: ho-
mines autem per adoptionem tan-
tum, filii Dei dicuntur. Quo sensu &
Donum esse, proprium est spiritui
sancto, quo & ipse ad alias personas
refertur.

*Aug.lib.
5.c.12.de
Trini.* Quamuis autem in omnes com-
munitet personas, & spiritus & san-
cti conueniat appellatio, tertiae ta-
men personæ appropriatur, cum re-
lationis ad patrem & filium signifi-
catione.

Caput

Sunt ne
propr
à

E Ad
his
zer
ua: Et fili
bus his, fi
siua: Et sp
tus sanct
cedere ab

Signif
tates per
nibus No
(quæ sum
ctus) sign
prietates
nibus au
paternita
tur ipsæ
vel actus
generare

Sunt a
priè filio
eius prop
que nō su

Caput 27.

Sunt' ne cædem alicuius personarum
proprietates, quas uariè uidemus
à ueteribus expressas?

Eadem est pátris pprietas, quæ
his significatur nominibus, pa *Ioan. Da-*
uer, paternitas, generatio acti- *mas.lib.*
ua: Et filij, quæ significatur nomini- *6. de ort.*
bus his, filius, filiatio, generatio pas- *fide.*
siua: Et spiritus sancti per hæc, spiri-
tus sanctus, spiratio pasiua, & pro-
cedere ab ytrisqz.

Significantur tamen hæ propriæ. *Aug.lib.*
tates per ista nomina, diuersis ratio- *5.ca.6.de*
nibus Nominibus enim personarum *Trini.*
(quæ sunt, pater, filius, spiritus san-
ctus) significantur non tantum pro-
prietates, sed etiam hypostases: nomi-
nibus autem proprietatum, vt sunt,
paternitas, & filiatio, &c. signifi-
cantur ipsæ proprietates secundum se,
vel actus ipsarum proprietatum, vt
generare, nasci vel generari.

Sunt autem & nomina, quæ pro-
prietate filio conueniunt, & personalem
eius proprietatem præcisè exprimunt:
que nō substancialiter, sed respectiue,

B 2 de eo,

LOCORVM COMMVNIVM

*Aug.lib.
5.ca.2.de
Trini,* de eo, respectu patris, dicuntur: quia sunt, genitus, verbum, imago. Dicitur enim genitus genitoris genitus, & sic de alijs.

Essentialia etiam quandoque ponuntur pro personis, ut Deus de Deo, Deus genuit Deum, lumen de lumine, sed non est conuerso. Non enim dicimus, verbum de verbo, vel filius de filio, &c.

Caput 28.

Est' ne ingenitus proprietas personalis?

*Aug.lib.
5.ca.5.de
Trini.* Rater eas proprietates, que supradictae sunt personales, ut est paternitas, & huiusmodi, sunt præterea quædam aliæ de quibus est nomen, Ingenitus, quod de patre dicitur: & tamen aliam, quam hoc nomen paternitas, proprietatem designat. Non enim patriæ rationis est esse ingenitum, cum abscq; hoc aliquis dominicæ esse possit pater.

*Amb.lib.
de incar-
nationis
dominicæ
sacramēt.
c.8 tom.2.
Aug.lib.
9.c.2 de
Trini.* Est autem sensus alius illarū positionum, patrem esse & filium esse (quia hoc idem est: vna enim essentia diuina, qua vterq; est) alius istarum, esse patrem, & esse filium, transpositis, scilicet, vocibus. Nō est enim eadem

eadem pr
& alter si

Notam

go, relati
tunc soli
tem quan
ta trinita
mo dicitu

Quid f

H O

ui m
Conuenit
gulis pers
cipium to
cipium fili
principiū
sanctus au
ræ, & prin
ta trinitas
cipium, &

Quam
sit alterius
est, hoc ta
essentialite

Sunt at
spiritus sa
vna notio
bus dicitu

VM
qua.
o. Di-
geni-
ue po-
Deo,
lumi-
im di-
ius de

L I B E R I,
eadem proprietas, qua ille est pater,
& alter filius.

Notandum quoq; ut nomen, ima-
go, relatiuè quandoque sumatur, &
tunc soli filio conuenit. Sumatur au-
tem quandoque essentialiter pro to-
ta trinitate, ad cuius imaginem ho-
mo dicitur creatus.

Caput 29.

Quid sibi uult nomen principij?

Hoc nomen, principium, in di-
uinis dicitur ad aliquid, &
multiplicem notat relationē: Aug. lib.
de trinit.
cap. 20.
Conuenit enim toti trinitati & sin-
gulis personis. Est namq; pater prin-
cipium totius diuinitatis, quia prin-
cipium filii & spiritus sancti, & sic est
principium sine principio. Spiritus
sanctus autem est principium creatu-
ræ, & principium de utroq;. Estq; to-
ta trinitas totius creature vnu prin-
cipium, & hoc ex tempore. Aug. lib.
5. cap. 14.
de Trinit.

Quamuis autem & vna persona
sit alterius principium, vt iam dictū
est, hoc tamen non est ex tempore &
essentialiter, sed notionaliter.

Sunt autem & vnum principium
spiritus sancti, pater & filius: & hoc Aug. lib.
5. cap. 13.
de Trini.
vna notione, quæ hodiè à doctori-
bus dicitur communis spiratio.

B 3 Caput

LOCORVM COMMVNIVM

Caput 30.

Quæ nam uoces relatiuæ tempo-
raliter de Deo di-
cuntur?

QVædam sunt relatiua, quæ de
Deo ex tempore dicuntur, ci-
tra ipsius tamē mutationem.
Vnde nec per hoc ei aliquid accidit,
sed rei temporali: qualia sunt, crea-
tor, dominus, refugium, donatum, &
huiusmodi. Tunc enim cepit hoc mo-
do Deus esse creator, quando cepit
esse ipsa creatura, & similiter de alijs.

De tempore tamen dicitur, quod
Deus non cepit esse Dominus tem-
poris in tempore, sed cum tempore,
eo quod tempus in tempore esse non
ceperit.

Est ergo talis relatio realiter so-
lum in creatura, in Deo autem so-
lum eius appellatio, seu secundum ra-
tionem. Fit enim hoc, ut dictum est,
sine ipsius mutatione. Itidem atque
nummus sine mutatione sui fit pre-
cium.

Quo etiam patet, quem ad modū
spiritus sanctus puris mentibus nul-
la demutatione diuina conferatur.

Caput

Ioan. 6.

Quos sen-

Illa
diuin
cunt,
tionis. Ni
sicut nec
æqualita
Aequalit
ud est, qu
narum pa
cundum
Et idem c
mile.

Affir
cundum
vnitas, &
net ad pr
cibilis di
go, specie
litas, ob
tationem
rum nextu
& vsus: q
nia nobis

Quia
sentiam
ad perso

Caput 31.

Quo sensu filius patri dicitur æqualis,
aut similis?

Illa nomina, & quale, & simile, in
diuinis relationem quidem di- Aug.lib.
5.cap. 13.
de Trini.
cunt, sed ea est solum relatio ra-
tionis. Nihil enim est sibi ipsi æquale,
sicut nec simile, & tamen personarū
æqualitas est secundum essentiam.
Æqualitas ergo in diuinis nihil ali-
ud est, quam identitas virtutis diui-
narum personarum: estq; relatio se- Hila.lib.
cundum nomen seu rationis tantum. de syno.
Et idem dicendum est, de hac voce, si cap. 6.
mile.

Affirmatur autem in diuinis se-
cundum appropriationem: de patre
vnitas, & æternitas, quia illa perti-
net ad principium, qui etiam innas-
cibilis dicitur: De filio autem, ima-
go, species, & pulchritudo, & æqua-
litas, ob perfectam patris represen-
tationem: De spiritu sancto, ambo-
rum nexus & charitas, munus quoq;
& vsus: quia per ipsum & ab ipso om-
nia nobis donantur.

Quia vero neutrum genus ad es-
sentiam refertur, masculinum vero
ad personam seu hypostasin: ideo
B + pater,

LOCORVM COMMVNIVM

Aug. lib. 3 ca. II. de Trini. pater, & filius, & spiritus sanctus, dicitur quidem vnum, non autem v-

nus, nisi cū additione: vt vnu Deus,

vel huiusmodi.

Caput 32.

Recte'ne pater & filius diligere se dicuntur Spiritu sancto:

Aug. lib. 15. cap. 7. de Trinit. **P**ater & filius in diuinis diligunt spiritu sancto, & hoc, capiendo diligere notionaliter, vt ponitur pro communi spiratione, differentes scilicet ab essentia secundum rationem.

Non est autem cōcedenda illa propositio, pater sapit sapientia genita, seu per eam sapientiam quā genuit: ne filius qui est sapientia genita, videatur esse causa sapientiae in patre.

Aug. lib. 15. cap. 7. de Trini. At dum quæritur, an filius sit sapiens sapientia ingenita, concedi debet, eo quod ipse eadem sapientia sapiens est qua pater. Est enim sensus, quod filius est de sapientia ingenita.

Conceditur etiam à quibusdam illa: filius sapiens est sapientia genita, vel seipso, quod idem est: non tamen à seipso.

Hil. lib. 9. de Trini. Est autem vna eademq; sapientia patris ingenita, & genita secundum rem,

rem, sec
ferens. A
facit sap
nam v b
tiam pe
ne dicen

Vnde
quæ est
ctus, sci
tamen s
quæ non
men per
vna tan
pientia.

Deni
essential
iam pat
nisi capi
ua spir
quod di
non tam
ficandi.

Secus
semper e

Sunt'ne
sa

M
as, di-
em v-
Deus,

ere se

iligt
pien-
vt po-
e, dif-
ndum

la pro
enita,
enuit:
a, vi-
atre.
sit sa-
edi de-
tia fa-
ensus,
enita.
dam il
enita,
tamen
ientia
ndum
rem,

L I B E R I.

rem, secundum rationem tamen differens. Additum enim nomen patris, facit sapientiam accipi pro persona: nam ubi absolute ponitur, ad essentiam pertinet, id quod & de dilectione dicendum.

Vnde sicut in deitate est dilectio, quae est pater, & filius, & spiritus sanctus, scilicet, ipsa diuina essentia: & tamen spiritus sanctus est dilectio, quae non est pater, nec filius: nec tamen per hoc sunt duæ dilectiones, sed una tantum: sic est & suo modo de sapientia.

Denique & diligere, sic capiatur essentialiter, (& idem est quod esse) iam pater non diligit spiritu sancto: nisi capiatur notionaliter pro passiva spiratione. Tunc enim et si idem sit quod diuina essentia secundum rem, non tamen secundum modum significandi.

Secus tamē est hic de sapere, quod semper essentialiter capitur.

Caput 33.

Sunt' ne personarum proprietates, ipse personæ, atque essentia diuina?

B 5 Diuis

LOCORVM COMMVNIVM

Hil. 4. in
expla. ad
fimb.
adam. 1.
Hil. lib. 7.
de Trin.

Io. Dam.
3. de or-
thodox.
fide.

Aug. in
Psal. 68.
com. 8.

Diuinarum personarum pro-
prietates sunt ipsæ personæ,
sunt & diuina essentia: ut pa-
ternitas est pater, & est diuina essen-
tia: sic & filiatio filius, & processio
spiritus sanctus. Nulla enim in diui-
nis potest esse diuersitas, nec compo-
sitio: sed ob diuinæ naturæ simplici-
tatem, Deus est quicquid habet, ubi
non repugnat relatiua oppositio.

Fuerunt autem qui hoc negantes,
dicerent ipsas proprietates non esse
personas, sed velut extrinsecus affi-
xas: quasi vero si proprietates forent
personæ, per eas distingui non pos-
sent. Sed hoc nō sequitur: Nā & seipsa
res distingui potest, seu determinari.

Argutantur præterea, si proprie-
ties sunt diuina essentia, ergo in eis
personæ conueniunt, sicut & in essen-
tia: ubi non attendunt repugnarere
latiuam oppositionem.

Plenum tamen horum intellectū
nemo mortalium habere potest, sed
in his veritati fidei catholicæ obse-
cundandum est.

Nec enim rectè collegeris, pater-
nitas est essentia, ergo essentia gene-
rat, ut ipse volebat. Non enim est ibi
determinando vel distinguendo ea,
sicut est in persona, cuius est generare.

Caput

Idem

P E
ratur, v
genera
conuen
tate: qu
duim ra

Etsi
persona
sonaru
tiæ, no
Deus tr
sonæ vi
catur D
cipi re
non po

Nec
Deus, s
pij effec

Qua
tentia,
cto hor
tentia i
fit, ne
lius in

Caput 34.

*Idem'ne est in diuinis essentia
atq; persona?*

Per hoc quod in diuinis persona *Hila. li. 8.*
est idem cum essentia, non est *de Trin.*
eadem res quæ generat & gene-
ratur, vthæretici volebant: quia etsi *Rom. 8.*
generans & generatum in substantia
conueniant, non tamen in personali *Ioan. 15.*
tate: quia & persona & essentia secun *Ezai. 19.*
dum rationem differunt.

Etsi etiam vnum Deus dicatur tres *Matt. 20.*
personæ, sitq; vna essentia trium per-
sonarum, & tres personæ vnius essen- *Ioan. 10.*
tiæ, non tamen potest sanè dici vnum *Exod. 3.*
Deus trium personarum, vel tres per *Aug. in*
sonæ vnius Dei Per hoc enim signifi- *Psal. 68.*
catur Deus aliqua habitudine prin-
cipi respicere personas, quod dici
non potest.

Neq; simile est de essentia, quia vox
Deus, significat cum ratione princi-
pi effectui, non autem essentia.

Quod autem patri attribuitur po- *Hil. lib. 1.*
tentia, filio sapientia, & spiritui san- *de Trin.*
cto bonitas, quamuis omnes eadē po-
tentia sint & sapiētia, & bonitas: hoc
fit, ne pater impotens putetur, & fi- *Luc. 11.*
lius insipiens, & spiritus sanctus vio- *Matt. 25.*

B 6 Lentus

LOCORVM COMMVNIVM

Deu. 4. lensus aut turbulentus, vt in huma-
nis rebus esse consuevit.

Aug. li. De nomine homousij, notandum
cont. Ma- quod hæreticorum improbitate la-
ximi. c 14. befactari cœptum, patefacta ipsius
Ioan. 10. significatione, vsu consuetudineq; lo-
quendi receptū est: significatq; quod
vnius eiusdemq; substantiæ est.

Nomina vero translatiue de Deo
dicta, vt splendor, speculum, & huius
modi, intelligi debent secundum ra-
tionem translationis & similitudi-
nis eorum.

Caput 35.

Quarum rerum est Dei scientia?

Rem. 8. Scientia Dei sine sapientia, quam-
Ephe. 4. suis simplex sit, & vna, propter
Esai. 64. varios tamen rerum status & ef-
1. Cor. 2. fectus, diuersitatem nominum sorti-
tur. Quo fit vt modo dicatur præsci-
entia, qua scilicet de futuris est, nscq;
seu bonis seu malis: modo dispositio,
qua de faciendis est: modo prædesti-
natio, vt est de saluandis: modo pro-
uidentia, qua est gubernandoru: que
tamen pro dispositione, interdum &
pro præscientia accipitur. Sapientia
Aug. in vero vel scientia: est de quibusuis, tam
ge. to 2. bonis quam malis, præsentibus quā
lib. 3. c. 18. præteritis, temporalibus quam ater-
nis,

Siau-

Si au-
cet tolle
vel præ-
nem rei
tem: no-
sentia, c
deletur.

Intue-
rum, vt
uersa ta-
cut & pri-
diuine p

Sunt' ne
nitioni
in

O
se in ipsi
quæ esse
Deus
cit bona
vt quæ i
illa solu-
tione pr
sunt ma

M
uma-
ndum
te la-
ipsius
eçp lo
quod
e Deo
huius
m ra-
itudi-
tia?
quam-
opter
s & ef
forti-
ræsi
, it's p
osito,
desti-
pro-
n: que
um &
ientia
, tam
s quā
ater
ian-
L I B E R I.

Si autem nulla futura fuissent: li-
cet tolleretur præscientia, dispositio,
vel prædestinatio, secundum relatio-
nem rei antecedentis ad consequen-
tem: non tamen protinus etiam es-
sentia, quæ tali subiicitur, relationi Amb. lib.
5. cap. 8. de Trini.
deletur.

Intuetur autem Deus omne futu- Aug. in
rum, ut præsens: eo' quod semel vni-
uersa tam præterita, quam futura, si-
cut & præsentia in æternum scientiæ
diuinæ præsto sint & repræsententur.
Psal. 49.

Caput 36.

Sunt ne quæcumq; dicuntur esse cogni-
tionis uel scientiæ diuinæ, etiam
in Deo, uel esse de Deo
dicenda?

Omnia Deo cognita sunt qui-
lem in eius scientia: non ta-
men illa omnia dici debent es-
se in ipsius essentia. Multa enim scit,
quæ essentia eius non sunt.

Deus etiam aliquo modo cognos- Rom. II.
cit bona, quo non cognoscit mala, August.
Ut quæ in ipso esse non possunt: cum Psal. 117.
illa solùm in eo dicantur, ad quæ ra-
tione principiū se habet, qualia non
sunt mala, quæç ipsi improbantur.

B 7 Proinde

LOCORVM COMMVNIVM

Proinde etsi omnia quæ sunt de
Deo, possunt dici ex ipso: non tamen
econuerso, omnia quæ ex ipso sunt,
esse de ipso dici possunt. Creaturæ si-
quidem ex ipso sunt, quia ab eo fa-
boni. c. 18.
Aug. de natura
tom. 6.

Etæ: at non de ipso propriè dicentur,
quia non de ipsius substantia profi-
ciscuntur.

Caput 37.

Quomodo inest Deus rebus creatis?

Deus qui incommutabilis in
se, per præsentiam, potentiam,
& essentiam est in omnina-
tura seu essentia sine sui definitione: &
in omni loco sine circumscriptione:
in omni tempore sine mutabilitate.

In sanctis vero animis speciali mo-
do & præcellenti, & per gratiam qua-
si demoratur. Excellentissimè autem
est in homine Christo, in quo pleni-
tudo diuinitatis corporaliter inha-
bitat. Est ergo ubiq; per essentiam: sed
in solis bonis inhabitat per gratiam.

Priusquam vero res aut sancti fo-
rent, Deus qui nullius eget, æquè ut
modo in se habitauit.

Nemo tamen quum Deus immuni-
dis rebus sit præsens, etiam conta-
minari suspicetur: quandoquidem
nec spiritus humanus à corpore le-
pro-

Col. 2.

Hier. 23.

proso, n-
ris com-
Et qu-
ni temp-
nec loca-
nec loco-
bitur. S-
quidem
bitur, q-
dum aff-
atqui in-
deus est-
ne incip-

Est' ne sc-

C'A
ti
fi
ret: nec
quascun-

Neq;
causa m-
ipsi præ-
mala, ni-
tiæ, per-
farerun-
lorum,
mala nc-

M
nt de
amen
sunt,
ræ si-
eo fa-
ntur,
profi-

eatis:
lis in
entiā,
natu-
ne: &
tione:
tate,
li mo-
n qua-
autem
olen-
inha-
ā: sed
tiam.
cti fo
quē vt

mun-
onta-
uidem
re le-
pro-

LIBER I.

proso, nec à rebus fœdis radius sola- *Esai. 66.*
ris commaculatur.

Et quamvis Deus ybiq; & in omni tempore, non tamen temporalis, *Aug. lib.*
nec localis est: quia nec subest motui, *3.ca. 2. ad*
nec loco terminatur, nec circumscri- *Maximi-*
bitur. Spiritus autem creatus, loco
quidem finitur, non etiā circumscri-
bitur, qui & per tempus mouet secun-
dum affectiōes, temporis subiacentes,
atqui indemutabilis ybiq; & semper *Ef. ii. 6.*
deus est: eoq; nulla suūpsius mutatio-
ne incipit, vel desinit esse in creatura.

Caput 38.

*Est' ne scientia Dei rerum conditarum
operatoria causa?*

Causa rerum est Dei præscien-
tia. Res enim futuræ nunquā
fierent, nisi eas Deus præsci-
ret: nec fieri potest quin eueniant,
quascunq; præsciuit.

Nec tamen consequitur, quod sit
causa malorum Deus, eo quod mala *Orig. li. 1.*
ipsi præscita sint. Non enim nouit *cap. 13.*
mala, nisi notitia simplicis intelligē- *Aug. bo-*
tiæ, per quam notitiam non est cau- *53. tom. 5.*
sarerum. Nisi forte dicatur causa ma-
lorum, sine qua non. Nam sine eo
mala non essent, licet ipse nec velit,
nec

LOCORVM COMMVNIVM
nec approbetea, sed tantum bona.

Perseuerat autem & cum Dei certissima præscientia, contingentia futurorū: ut non recte colligeres, Deus ea certo præsciuit, cuius præscientiā falli non porest, ergo necessario eueniunt. Contingentia enim futura, secundum se contingentia sunt: licet certum sit euentura, si ad Dei præscientiam referantur. Vnde hæc propositio, possibile est non euenire, quod Deus præsciuit et similes, cōiunctim in sensu composito falsæ sunt: in sensu autem diuiso, veræ. Consistit enim simul esse illa à Deo præscita, simul tamen in se contingentia.

Caput 39.

Potest' ne Dei scientia augeri
uel minui?

Aug. lib.
2. c. 5. de
Trini.

ET si aliquid subiectum esse possit scientiæ Dei, quod antè non fuerit, aut etiam desinere possit aliquid subiectum esse eidem scientiæ, quod antè fuerit subiectum: tamen ipsa Dei scientia per hoc nō mutatur, sed omnino immutabilis est. Hęc enim est eius sapientia, atq; adeo essentia ipsa.

Vnde nec augmentari potest, nec minui;

minui: in
Deus sci-
test velle
positione
Sic enim
bertatem
di vel no-
buit. Et h
probatio
sensum p
trā, pauci
sui muta
Prou
creatüræ
uis non a
deat, sed
suum,

Qu
P
Pæ
scie
for
et gratia
turo præ
plectitur
tem etia
dos.

Est au
numerus
dus salua

M
na.
i cer-
tia su
Deus
ientia
s eue-
ra, se-
: licet
ræsci-
ropo-
quod
nctim
n sen-
enim
ultat
ri
pos-
non
pos-
sci-
mata
mu-
est.
adeo
, nec
nuit

L I B E R I.

minui: imo & absque sui mutatione,
Deus scire potest, quod nescit: & po-
test velle, quod nō vult. Et hoc si pro
positiones illę diuinim intelligentur. *Hie. 10.6.*
Sic enim designant Deum habere li
bertatem & potentiam omnia scien-
di vel non sciendi sicut ab æterno ha
buit. Et hoc, loquendo de scientia ap
probationis. Potest ergo & ad hunc
sensum plura scire quam scit, & con
tra pauciora scire quam scit, sed sine
sui mutatione.

Prouidentia quoque Dei omnes
creatüræ simul gubernantur, quam
uis non æqualiter omnibus proui
deat, sed cuilibet secundum modum *Sap. 12.*
suum.

Caput 40.

Quid est prædestinatio?

Prädestinatio (quæ scilicet præ-
scientiæ subditur, & tanquam *Aug. lib.*
forma intellectu substernitur) *de præ-*
dest. c. 10.
en gratiæ in præsenti, & gloriæ in fu
turo præparatio. Nec propriè com- *in 10.7.*
plexitur, nisi electos. Præscientia au
tem etiam protenditur ad damnan
dos.

Est autem certus prædestinatorū
numerus, eo quod nullus damnan
dus saluari possit, nec saluādus dam
nari,

LOCORVM COMMVNIVM
narī. Vnde & illæ propositiones: præ-
scitus potest saluari: vel prædestina-
tus potest damnari, in sensu compo-
sito falso sunt, licet in sensu diuisio cō-
cedantur. Neq; etiam prædestinatus,
esse potest non prædestinatus, nisi se-
cundum distinctionem daram.

Cuius etiam effectus, est saluatio: si
cū effectus reprobatiōis, damnatio.

Caput 41.

Est ne ulla prædestinationis & repro-
bationis meritoria in homi-
ne causa?

Rom. 9.
Malac. 1.
Rom. 5.

Rom. 9.

Rom. 9.

Obdurationis quidem, quæ sci-
licet est gratiæ diuinæ subtra-
ctio, seu non collatio, meritū
aliquid est, scilicet obdurationi præce-
dens peccatum: non autem reproba-
tionis, quæ s. est æterna. Prædestina-
tionis autem, neque si species æter-
nam Dei electionem, neq; si contem-
pleris temporalem ipsius gratiæ col-
lationē, aliqua causa esse potest dun-
taxat ex prædestinato: quia primam
gratiam nullus meretur, alioqui gra-
tia non diceretur, quæ scilicet gratis
datur. Itaq; non propter merita futu-
ra seu bona, seu mala Deus hunc ele-
git, & illum reprobavit: sed liberè
iuxta

M
s: pre-
stina-
mpo-
iso cō
natus,
nisi se-
atio: si
natio,
repro
re-
æ sci-
abtra-
meritū
ræce-
roba-
stina-
æter-
ntem-
e col-
dun-
umam
ai gra-
gratis
a futu-
c ele-
iuxta

L I B E R . I.

iuxta beneplacitum voluntatis.

Necq; vero' Dei reprobatio est cau- Aug. lib.
sa peccati, (sicut tamen eius prædesti i. cap. 27o
natio boni est causa) cum peccanti li Retract,
berum dederit arbitrium.

Quamuis autem præscientia, quæ
est respectu futurorum, minui pos-
fit, futuris, scilicet in præsens, vel pre-
teritum transiuntibus, non tamen
minui potest eius scientia, quæ vide-
licet est omnium præteriorum, sicut
& futurorum & præsentium.

Caput 42.

Vnde spectanda omnipotentia Dei?

O Mnipotens dicitur Deus, non Aug. lib.
deo quia potest omnia, quæ quæst. ue-
vult, sed quia potest omnia, teris ac no
quæ sunt factibilia, seu quæ sub acti- uæ legib;
uam cadunt potentiam. Nam ad om- cap. 6.
nipotentiam non sufficit posse quæ-
cunq; velis; alioquin & quilibet bea-
tus, omnipotens dici posset.

Nec obstat his, quod Deus nō pos- Aug. lib.
sit ambulare aut loqui, & sic de alijs. 7. de sym-
Potest enim, licet non per se, quia ip- bol. de fid.
si non competit: tamen per nos & in
nobis ea facit.

Similiter non pugnat cum omni- Io. Chry.
potentia Dei quod mentiri, fallere, in hom.
decipi, aut peccare non queat. Talia de expost.
enim symbol.

LOCORVM COMMVNIVM
enim facere non est potentiae, sed po-
tius infirmitatis.

Quod autem quædam autoritates
dicunt, eum ideo omnipotentem di-
ci, quod possit omnia quæ vult, intel-
ligendæ sunt, hoc sensu, quod eius vo-
luntas impediri non possit.

Filius quoque sicut & spiritus san-
ctus, dicitur omnipotens, licet non à
se, quia uterque est ab altero: tamen
per se eandem habent omnipotentiam
quam pater.

Caput 43.
Potest'ne Deus aliud quid facere,
quam fecit?

*Aug. in
Gen. c. 19.*
*Aug. de
symb. lib.*
I. cap. I.

Errant qui potentiam Dei infini-
tam, ad mensuram coartare vo-
lentes, dicunt Deum non am-
plius, nec aliud, nec melius facere
posse, quam fecit: nec quod facit,
omittere posse.

Et rationes quas adducunt, nihil
habent momenti. Nam quod adfe-
runt de bono & iusto, quod Deus ni-
hil nisi tale facere possit: si referatur
ad præsens tempus, nihil impedit.
Nempe si Deus alia faceret, vel me-
liora, similiter bona & iusta essent:
quamvis intuendo temporis vniuer-
sitatem

sitatem
& iusti-
Nec pl
Deum n
& omne
bum del
bet.

Nequ
mouere
Deus fac
enim eti
ea facere

Porro
volunta
plura sui
rectè dic
re, quæ n
possibili

Possit
vt, cum p
facit tam

Potest'

R
li
ci
tura aut
tori aqua

L I B B R I.

sitatem nihil facere possit, nisi bonū
& iustum.

Nec plus roboris habet quod aiūt,
Deum nihil facere, nisi quod debet:
& omne quod debet, facere, quia ver-
bum debitum in diuinis locum non ha-
bet.

Neque illud à rationabili ductum
mouere nos debet, scilicet omne q
Deus facit, esse rationabile: dicimus
enim etiam alia rationabilia fore, si
ea ficeret.

Porro quanquam idem sint in Deo
voluntas & potentia, potentiae tamē
plura subsunt quam voluntati. Hinc
recte dicitur, Deum plura posse face-
re, quae nō vult, nec facit Potest enim
possibilia quæq;

Posset etiam omittere quæ facit,
vt, cùm possit iustificare omnes: non
facit tamen.

Caput 44.

Potest' ne melius quid facere Deus
quam fecit?

Rerum vniuersitatem deus me-
liorem facere potest quam fe Aug. lib.
cit. Nam nisi hoc posset, crea- 83. quæs.
tura aut esset summè bona, & sic crea 50. to. 4.
tori aequalis, quod est impossibile:
aut

LOCORVM COMMVNIVM
aut Deus ei maioris bonitatis capa-
citatem conferre non posset, quod si-
militer falsum est.

Nec obstat quod sibi filium aqua-
lem genuit: quia ille est de patris sub-
stantia, creatura autem de nihilo.

Hæc tamē intelligenda sunt, si res
conditas tantum contemplere. Dei
enim sapientia, quæ condit, melior
esse non potest: perinde ac quæ condi-
tur creatura præstabilior fieri. Nō est
ergo limitata diuina potentia nunc
magis, quam vñquam ad faciendum
quod vult, licet nō eodem modo res
ad eadem se habeant: ut patet in eo,
quod in præteritum transit. Sic & de
voluntate & scientia, suo modo di-
cendum est.

Caput 45.

Quæ dicitur in scripturis uolun-
tas Dei?

*Aug.lib.
83.4.28.
in tom.4.* **V**OLUNTAS quidem Dei est re-
quod ipsius essentia: quia ta-
men ab ea differt ratione, si-
cuit & scientia, ideo quædam volun-
tati Dei, quæ non attribuuntur eius
essentiæ. Non enim est Deus omnia,
qui tamen vult omnia.

Est au-

D
Est au-
vniuersa
liter, & q
ipsa sit ca-
renda ali
eset simp
Nomi-
tipliciter
propriè,
eig dicit
lia vero c
Quæ i
æterna, h
impletur
ptio, prol
sio, & op
luntas D
quasi hæ
in his mo

Quem se
qui u

S'Emp
placi
quæ
ra. Nec ob
nes homi
nō omnes

M
capa-
od si-

æqua-
s sub-
lo.
si res
. Dei
elior
ondi-
Nō est
nunc
ndum
do res
in eo,
& de-
do di-

un-

est re-
ia ta-
ne, si
olun-
r eius
nnia,
stau-

LIBER I

Est autem diuina voluntas causa
vniuersalis omnium, & quæ natura
liter, & quæ mirabiliter fiunt. Cumq;
ipsa sit causa prima ipsius, nō est quæ
renda alia causa, alioquin ipsa non
esset simpliciter prima.

Nominatur quoq; voluntas mul-
tipliciter. Nam quandoq; accipitur
propriè, vt sit quod essentia diuina,
eig; dicitur voluntas beneplaciti: A-
lia vero dicitur voluntas signi.

Quæ in hoc differunt, quia illa est
æterna, hæc temporalis: illa semper
impletur, non item hæc: vt est præce-
ptio, prohibitio, consilium, permis-
sio, & operatio, quæ dicuntur vo-
luntas Dei, quia sunt eius signa: non
quasi hæc oīnnia fieri velit, sed quia Gene. 22.
in his modo volentis se haber. Matt. 1.

Caput 46.

Quem sensum habet illud Apostoli:
qui iult omnes homines sal-
uos fieri?

S Emper impletur voluntas bene Psal. 113.
placiti diuini, qua scilicet facit, Rom. 9.
quæcunq; vult in cœlo & in ter- 1 Tim 2.
ra. Nec obstat quod dicitur, vult om-
nes homines saluos fieri, & tamen
nō omnes salvantur. Nam sic intelli-
gitur.

Psal. 113.

Rom. 9.

Matt. 9.

Gene. 22.

Matt. 1.

Psal. 113.

Rom. 9.

1 Tim 2.

Matt. 23.

Sem

E St a
vol
(qu
teit, qui
aut à crea
creatura
ordinat v
Quod
tem aliqu
tamē ei n
gendo sec
quod fit c
cepta vel
Hinc &
luntati e
voluntat
prohibiti
voluntas
inuita p
omnia q
ita fieri v
tis se hab
cepit Isa
leant lep

LOCORVM COMMVNIVM
gitur. Quod omnes quos vult saluos
fieri, saluentur: quomodo dicitur, Il-
luminat omnem hominem venien-
tem in hunc mundum, omnem scili-
cet, qui illuminatur, &c.

Ioan. I.

Non est autem concedendum, De-
um velle mala fieri. Ne deinde Deum
esse iniquum colligatur. Rursus nec
illud, quod velit, nō fieri mala, quia
si sic sit, mala nunquam fierent. Sed
magis dicendum est, quod non vult
ea fieri, quia solum ea permittit: Un-
de nec sic voluntati eius resistitur. Ne
que fieri malum, bonum est simplici-
ter: sed in quantum ex malis possunt
elici bona.

Rom. 9.

Nam est bonum quoddam, quod
& in se tale est, & ei cui sit: sed non fa-
cienti. Est & quoddam bonum in se
& facienti, sed non cui sit. Est & quod
dam bonum in se & facienti, & cui
sit. Est autem & aliud quod in se bo-
num non est, & facienti nocet: & ta-
men ad vniuersi valet decorē, à Deo
ordinatum.

Aug. lib.
33. q. 1.

Quod etiam dicitur, mala fieri, ve-
rum est: sed omne verum est à Deo,
ergo &c. Veritas quidem huius dicti,
à Deo est, sed non res dicta, id est, ma-
lum. Veruntamen nullum malum fit,
nisi à Deo (vt dictū est) permittratur.

Caput

V M
saluos
tur, il-
enien-
n scili-
um, De-
Deum
sus nec
a, quia
nt. Sed
on vult
tit: Vn-
it, Ne
mplici-
ossunt
i, quod
non fa-
m in se
& quod
, & cui
n se bo-
: & ta-
, à Deo
fieri, ve
à Deo,
us dicti,
est, ma
lum fit,
ittatur,
Caput

L I B E R I.

Caput 47.

Semper' ne impletur uolu-
tas Dei?

Est autem semper efficax diuina
voluntas, nihilq; contra eam
(quamuis præter eam) fieri po-
teat, quin semper impleatur: & hoc *Psal. 100.*
aut à creatura, dum bene facit: aut de
creatura, dum ipse de male faciente
ordinat ut vult.

*Aug. in
enclir. cao.*

Rom. 9.

Quod autem præter Dei volunta-
tem aliquid fieri posse dicitur, cum
tamē ei nihil resistere valeat: (intelli-
gendo secundum Dei permissionē:)
quod fit quando negligūtur eius præ-
cepta vel prohibitiones.

Hinc & obsequuntur diuinæ vo-
luntati etiam mali: quia resistentes
voluntati eius, quæ præceptum vel
prohibitio dicitur, ea faciunt vnde
voluntas eius, quæ ipse est, semper
inuicta permaneat. Neq; etiam Deus
omnia quæ præcepit vel prohibuit,
ita fieri voluit, sed ad modum volen-
tis se habuit: ut verbi gratia cùm præ-
cepit Isaac immolari, & curati ut si-
leant leprosi.

Gen. 22.

C Caput

L
LOCORVM COMMVNIVM

Caput 48.

Debet ne nostra uoluntas omnibus
modis diuinæ con-
formari?

*Aug. in
enclir.ca.
101. tom. 3.* **I**NTEREST INTER VO-
luntatem Dei & hominis: nam
contingit quandoque aliquem
maia voluntate velle, id quod Deus
benè vult: ut si filius malus patrem
mori velit, quem & Deus mori vult.
Et contrà, quandoque contingit, ut
quod quis vult bona voluntate, no-
lit Deus: ut si bonus filius patrem ve-
lit uiuere, quem Deus vult mori. Un-
Psal. 138. de bonam voluntatem non oportet
semper conformari voluntati Dei
in volito, ut aiunt.

Nonnunquam & bona Dei volun-
tas per malam hominis voluntatem
impletur: ut quum crucifigitur do-
minus Iesus, non actum Iudæorum
malum, Deus voluit, sed Christi pas-
sionem bonam.

Hinc & viris bonis dominica pas-
sio, intuitu voluntatis Dei & nostra
redemptionis placuit, non autem
intuitu cruciatus: sic que de eodem
(sed

LIBER I.

(sed non ob idem) lætabantur, & tri-
stabantur.

Sanctorum autē passiones quam-
uis & ipsæ bona voluntate & mala
appeti poruerint, tamen hoc diffe-
runt: quod sola Christi passio est no-
stræ salutis causa. Quam nobis idem
concedere dignetur, qui cum patre
& spiritu sancto viuit & reg-
nat Deus, per omnia sæ-
cula sæculorum,
Amen.

Finis primi Libri.